

CZU 025.5[012:782.071.2(478)]=135.1

O BIOBIBLIOGRAFIE ANIVERSARĂ IOAN PAULENCU: „OPERA ESTE CUNUNA TUTUROR MUZELOR...”

Tamara COTOMAN, Ludmila COTOMAN

Un produs bibliografic este rezultatul unei cercetări mai extinse sau mai restrânse, mai superficiale sau mai profunde.

Ion STOICA

Deloc ușoară această misiune/activitate care necesită timp, cunoștințe în domeniu, meticulozitate și, desigur, răbdare – multă răbdare. Dar și talent, ca să poți construi/contura un portret cât mai veridic al unei personalități; totodată, să poți inventaria, într-un volum biobibliografic, toată viața și activitatea protagonistului. Iar dacă această personalitate este una de talia lui Ioan Paulencu, misiunea este și mai dificilă, având în vedere spectru larg al activității cântărețului: solist al Operei Naționale, cântăreț de muzică populară, pedagog, folclorist, etnograf, scenarist, regizor, moderator al emisiunilor de folclor, pictor.

A trebuit să descifrăm, să scotocim prin toate arhivele sonore ale Companiei „Teleradio-Moldova”, ale posturilor „Vocea Basarabiei”, „Noroc TV”, „Media Tezaur TV”, „Busuioc TV”, „Favorit TV”, prin arhiva Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”, arhiva Filarmonicii de Stat „Serghei Lunchevici”, arhiva Colegiului Național de Muzică „Ștefan Neaga”, arhiva satului Voloca pe Derelui (raionul Adâncata, regiunea Cernăuți) – baștina Maestrului, arhiva Primăriei satului Nimoreni(raionul Ialoveni), precum și arhiva Primăriei satului Iurceni (raionul Nisporeni) – sat, unde o stradă centrală poartă numele „Ioan Paulencu”. Și toate acestea, pentru a putea reda cât mai exact portretul real al cântărețului.

Am consultat *de visu* sursele bibliografice, cataloagele și colecțiile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” și ale Filialei de Arte „Tudor Arghezi”; cataloagele și colecțiile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, *Cronica presei RSSM (1960-1998)*, *Bibliografia Națională a Moldovei (1999-2020)*, *Publicațiile periodice ale Moldovei Sovietice (1975-1985)*, *Calendar Național (2000-2020)*,

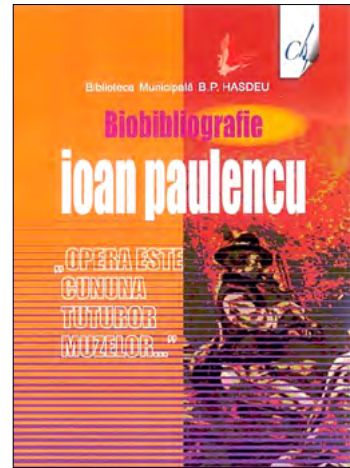
catalogele tradiționale ale Bibliotecii Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice.

Periplul artistic prin creația artistică și biografia tumultuoasă a redutabilului cântăreț de operă și folclor Ioan Paulencu, personalitate marcantă a culturii române, este realizat în cele 12 compartimente ale volumului.

În partea introductivă a cărții, veți găsi articole, omagii, scrisori, aprecieri, semnate de Eugen Doga, Gheorghe Mustea, Teodor Zgureanu, Andrei Donos, Vladimir Dragoș, Petrică Racoviță, Veta Ghimpu-Munteanu, Maria Mocanu, Elena Mironenco, Svetlana Badrajan, Vasile Chiseliță, Victor Ghilaș, Leonardo Dumitriu, Ioan Gorda; de scriitorii Nicolae Dabija, Arcadie Suceveanu, Andrei Strâmbeanu, Victor Dumbrăveanu, Mihai Morăraș, Valeriu Saharneau, Serafim Belicov, Dumitru Apetri, Isidor Doctoreanu, Adrian Munteanu; de artistul plastic Ion Daghi. Șirul ar putea fi continuat. Toate aceste nume de mari personalități conferă lucrării un spor considerabil de noblețe, de valoare științifică, dar și de autoritate. Sunt rânduri/gânduri, scrise mai mult cu sufletul, de către prieteni, colegi, consăteni, compozitori, dirijori, soliști ai Operei Naționale, pasionați de vocea și talentul singular al maestrului Ioan Paulencu.

Am căutat să atragem pe cei mai avizați oameni din arealul cultural al Republicii Moldova, precum și din România – nume notorii, oameni care l-au cunoscut și care au activat alături de marile artist. Or, acest lucru devine foarte important pentru o biobibliografie de acest gen, deoarece, cu toată scrupulozitatea pe care îl caracterizează, un bibliograf nu poate ști/cunoaște mai bine decât un profesionist detalii despre periplul artistic din tumultuoasă biografie și carieră artistică a personalității bibliografiate. Am dialogat, în acest sens, cu colegi de breaslă, soliști la Teatrul Național de Operă și Balet, precum și cu discipoli ai maestrului, astăzi cântăreți de folclor consacrați: Diamanta Paterău, Igor Cuciuc, Adriana Ochișanu, Doina Sulac, Ion Palade, Mihaela Tabură, Lenuța Gheorghită, Iulian Corochi ș.a.

Lucrarea de față vine să pună în circulație și unele lucruri absolut inedite, încă necunoscute, pe care cititorul va avea plăcuta ocazie să le descopere pentru sine doar în paginile acestei lucrări.

Materialele din colecția privată a domnului Ioan Paulencu ne-au fost de un real folos: manuscrise, publicații, cărți cu autografe ale unor mari personalități, fotografii, invitații, programe de concert, CD-uri, diplome, brevete, diplome ale discipolilor maestrului ș.a.

Majoritatea surselor au fost consultate *de visu*. Toate acestea, luate la un loc, au solicitat autorilor un efort intelectual considerabil, o muncă enormă de cercetare, de verificare, de depistare și regăsire a informației. O muncă riguroasă, dificilă, tenace, dar și inspirată – lucru indispensabil pentru elaborarea unei biobibliografii.

Marele nostru noroc a fost acel de a-l avea în preajmă pe regretatul scriitor Ioan Mânăscuță („Lumină Lină din Lumina Sufletului de Cuvânt Scris”), atunci, când credeam că nu o mai scoatem la capăt: avem în vedere decupările din ziare și reviste din arhiva dlui Ioan Paulencu în care nu erau indicate titlul acestora, anul, alteori nici autorul; iar domnul Ioan Mânăscuță, fiind ziaristul care a colaborat la mai toate ziarele și revistele vremii, a putut lesne să recunoască, după stil și manieră – autorul, după rubrici – sursa, celelalte date lăsându-le pe seama noastră.

Din tabelul cronologic, bine așezat și competent comentat, pe care l-au propus alcătuitoarii, cititorul interesat va avea posibilitatea rară, dacă nu chiar unică, să afle, satisfăcându-și bucuria cunoașterii, tot traseul vieții parcurse de Ioan Paulencu. Colajul fotografic de la sfârșitul cărții ne poartă pașii prin biografia reductibilului cântăreț. Iar cele 8 picturi realizate cu mult har de către maestrul Ioan Paulencu întregesc definitiv personalitatea polivalentă a protagonistului.

Sunt niște mărunțișuri/amănunte, s-ar părea, aceste lucruri, dar o spunem pentru a se înțelege cât de profund și deloc ușor este să faci o biobibliografie. O biobibliografie comportă/presupune o muncă meticuloasă de cercetare și documentare, după cum bine menționează și doamna doctor Lidia Kulikovski, care este și responsabilă de lucrarea pe care o prezentăm aici: „Biobibliografia înseamnă cercetare. Cercetarea pornește de la nevoia de a acoperi un domeniu sau altul retrospectiv sau de a rezolva problemele prezentului. Aici bibliotecile noastre sunt foarte responsabile – își știu domeniul, își identifică temele prioritare, le cercetează, le materializează în lucrări bibliografice, biblioteconomice”.

Cheia de acces la informația din orice lucrare o constituie indicii auxiliari. „Orice bibliografie trebuie să aibă cât mai multe chei de acces, adică indexuri. Cu cât mai multe chei de acces, cu atât

mai bună este bibliografia”, ne învață Lidia Kulikovski. Și noi am urmat întocmai îndemnul distinsei profesoare. Și am pus la dispoziția cititorului patru Indexuri auxiliare: Index de nume; Index de titluri de opere, romanțe și cântece; Index de roluri (personaje); Index de ediții periodice, care fac din lucrare un instrument de lucru de cea mai mare utilitate.

Este lăudabil și demn de apreciat efortul depus de autori la întocmirea Anexelor, rarism de variate. Cu riscul de a ocupa prea mult spațiu, vom reproduce, totuși, titlurile și descrierea acestora, chiar dacă sunt prea lungi: Anexa nr. 1. Turneele Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” cu participarea solistului Ioan Paulencu; Anexa nr. 2. Cele mai vechi cântece din Bucovina (din repertoriul maestrului Ioan Paulencu). Această Anexă propune 17 texte însoțite de note muzicale, lucru absolut necesar și chiar demn de menționat. Anexele sunt bazate pe documente, probe adunate din arhive, afișe, programe, repertoriul stagiunilor, materiale publicate în mass-media. La o lectură mai atentă, observăm cu câtă iscusință, cunoaștere a domeniului, dar, mai ales, dragoste pentru Operă și Folclor, au fost întocmite aceste Anexe, conferindu-i lucrării și titlu de carte-document.

Alcătuitorii volumului au analizat și studiat îndeaproape toate materialele/documentele prețioase despre protagonist. S-a muncit mult, preț de doi ani. Toate însă adună între coperti un efort uriaș de cunoaștere făcut de autori, pentru alcătuirea unei lucrări biobibliografice atent elaborată și bogat documentată. Este un omagiu adus cântărețului de operă și folclor Ioan Paulencu.

Cântărețul poate fi asemuit cu o pasăre. Precum păsările nu obolesc niciodată în cântecul lor, așa să nu obosească nici cântăreții noștri să-i cânte cântecele din bogatul și inegalabilul repertoriu cules din satul de baștină Voloca, din „dulcea Bucovină”. Să-i valorifice arhiva adunată. S-o transmită și altor generații, așa curată, intactă, cum a lăsat-o Ioan Paulencu.

Lidia Kulikovski notează: „O bibliografie a unei personalități este un bilanț al creației sale – demonstrează ce a făcut, cât a făcut, la o lectură atentă răspunde și la întrebarea «Cum a făcut protagonistul?». O bibliografie a unei personalități este o istorie personală scrisă de alții și odată tipărită devine o filă a istoriei colective a unui domeniu, a unei localități, a unei țări. O bibliografie a unei personalități este o carte de referință care oferă posibilitatea de a-l cunoaște, de a-l promova, de a-i enunța misiunea”. Or,

biobibliografia *Ioan Paulencu: „Opera este cununa tuturor muzelor”* reprezintă exact ceea ce ne-am propus, ghidați fiind de sfaturile/povețele distinsei doamne Lidia Kulikovski, cea născută, pare-se, sub Zodia Cărtii și care pentru noi rămâne a fi chiar Cartea de Citire din care nu încetăm să învățăm.

Un post-scriptum absolut necesar sau Povestea cărții

Era luna decembrie 2019. Imediat, după ce își sărbătorise cei 79 de ani de la naștere, domnului Ioan Paulencu îi veni gândul despre cum ar fi mai frumos, mai spectaculos, mai altfel, să-și sărbătorească cea de-a 80-a aniversare. „Vreau să-mi fac o carte. O carte-Testament. O carte spre neuitare. Să las urmașilor tradițiile/obiceiurile din Bucovina”. I-am sugerat ideea unei biobibliografii – cel mai frumos cadou la o aniversare.

„Cel mai bun cadou, oriunde și oricând – cartea”, afirma mereu cu mult drag și cu toată certitudinea regretatul Vlad Pohilă, un lingvist de excepție, autor a mai multor studii și cercetări, lucrări lingvistice normative, ghiduri, semnatar a sute de articole dedicate limbii române. L-am sunat, în grabă, pe bunul nostru prieten Vlad Pohilă, redactor-șef, pe atunci, la prestigioasa revistă *BiblioPolis*. S-a bucurat și chiar ne-a încurajat: „Va fi o carte minunată, zău! Abia aștept s-o prefațez”. Era sfârșit de decembrie, anul 2019.

Ideea a prins contur abia în februarie 2020, prin amabilitatea și generozitatea doamnei dr. Mariana Harjevschi, director general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Fiind angajate, pe atunci, ambele la Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi”, ne-am propus, de fapt, ne-am autorecomandat pentru elaborarea/scrierea acestei cărți.

Din fărâməturi de rânduri, din sclipiri de gânduri, din frumoase și irepetabile amintiri, din aducerile-minte a fost plăsmuită această carte – o carte prin care am încercat să cuprindem o altă dimensiune – dimensiunea Ioan Paulencu! A fost o încercare de a aduna între copertele unei cărți rodul muncii de o viață a unui om: un mare artist total dotat, un bas adânc și cutremurător, o voce răvășitoare. Vocea de aur a generației noastre. Un bucovinean cu har ceresc. Legenda Operei Naționale. Or, toate acestea poartă un singur nume – IOAN PAULENCU.

Ioan Paulencu: „Opera este cununa tuturor muzelor...”: Biobibliografie / Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi”; alcătuitori: Tamara Cotoman, Ludmila Cotoman; ediție îngrijită de Mariana Harjevschi; coordonator: Lidia Kulikovski; responsabilă de ediție: Anastasia Moldovanu; redactare bibliografică: Irina Osovski, Claudia Tricolici. – Chișinău: [S. n.], 2023 (Bons Offices). – 276 p.: fot., n. muz. – (Colecția „Bibliographica”, ISBN 978-9975-134-81-1). Texte: lb. rom., rusă. – Editat cu suportul financiar al Primăriei municipiului Chișinău.